

C.J. SANSOM

Klagesang

Oversatt av Knut Johansen

FORLAGET PRESS

Klagesang

Copyright © C.J. Sansom 2014
Published by agreement with Greene & Heaton Ltd.

Originaltittel: *Lamentation*

© Norsk utgave: Forlaget Press
1. utgave, 1. opplag 2015

Omslagsdesign: Mantle,
tilrettelagt for norsk utgave av Concorde Design AS
Omslagsfoto: Danita Delimont / Getty Images; Shutterstock

Kart: Neil Gower,
tilrettelagt for norsk utgave av Concorde Design AS
Sats: Laboremus Oslo AS

Boken er satt med: Adobe Caslon Pro 11/15
Papir: Ensolux Cream 70 g 1,6
Trykk og innbinding: Bookwell AB, Finland

ISBN 978-82-7547-787-1

Materialet er vernet etter åndsverkloven. Uten uttrykkelig samtykke
er eksemplarframstilling bare tillatt når det er hjemlet i lov eller
avtale med Kopinor (www.kopinor.no).

Forlaget Press, Kongens gate 2, 0153 Oslo
www.forlagetpress.no

Bibelsitatene følger oversettelsen i *Bibelen eller Den hellige Skrift*.
Ny Oversættelse. Det Norske Bibelselskabs Forlag, Kristiania 1904;
rettskrivningen er modernisert.

Avstander angitt i mil skal leses som *engelske mil*.
(Oversetterens anmerkning)

*Til Roz Brody, Mike Holmes, Jan King
og William Shaw, den tapre skrivegruppen,
for alle kommentarer og forslag til
Klagesang så vel som de siste syv bøkene.*

FORFATTERENS NOTE

Detaljene i forbindelse med religiøse meningsforskjeller i England på 1500-tallet kan virke uviktige i dag, men på 1540-tallet var de bokstavelig talt et spørsmål om liv eller død. Henrik VIII hadde avvist pavens overhøyhet over den engelske kirken i 1532–33, men i resten av sin regjeringstid vaklet han mellom å holde fast ved den tradisjonelle katolske gudstjenesteordningen og å gå over til den protestantiske. De som ville holde fast ved den tradisjonelle ordningen – enkelte av disse ville helst at kirken skulle sverge lydighet og troskap til Rom igjen – ble kalt konservative, tradisjonalister og til og med papister. De som ville gå over til en luthersk, og senere kalvinistisk, ordning, ble kalt radikalere eller protestanter. Betegnelseene konservativ og radikal ble ikke den gang satt i forbindelse med sosiale reformer, det skjedde først senere. Det var mange som skiftet side i årene 1532–58, enten fordi de virkelig endret oppfatning, eller oftere av opportunistiske grunner. Enkelte, skjønt ikke alle, religiøse radikalere mente at staten burde gjøre mer for å avbøte fattigdom; men både radikalere og konservative var forferdet over oppfatningene til gjendøperne, som var svært fåtal-lige, men ble brukt som et skremmebilde av den politiske eliten, i og med at de mente at sann kristendom betydde at alt man eide, skulle deles i fellesskap.

Prøvesteinen for akseptable trosoppfatninger var tilslutning til den tradisjonelle katolske lære om «transsubstansiasjon» – troen på at når presten viet brødet og vinen under messen, ble de forvandlet til Kristi fysiske legeme og blod. Dette var en tradisjonalistisk trosoppfatning som Henrik aldri avvek fra; ifølge hans seks trosartikler, nedfelt i lovs form i 1539, var det å benekte dette høyforræderi, som ble straffet med død på bålet. Hans andre sentrale trosoppfatning var læren om konge-

lig overhøyhet – at det var Guds mening at monarken skulle være den øverste dommer i lærespørsmål i sitt rike, snarere enn paven.

De politiske begivenhetene i England sommeren 1546 var dramatiske og usedvanlige. Anne Askew ble virkelig dømt til døden for kjetteri, torturert og brent på bålet, og hun etterlot seg en beretning om sine lidelser. Feiringen av admiral d'Annebaults ankomst til London fant sted, og i det omfang som skildres. Historien om Bertano er sann. Det fant sted en sammensvergelse for å styrte Katarina Parr; og hun skrev *En synders klagesang*, som ikke ble utgitt før etter Henrik VIIIs død. Men så vidt vi vet, ble den ikke stjålet.

Whitehall Palace, som Henrik overtok fra kardinal Wolsey og utvidet betraktelig, opptok et område som i dag i grove trekk avgrenses av Scotland Yard, Downing Street, Themsen og den moderne hovedferdselsåren Whitehall, med lystanleggene på vestsiden av veien. Hele palasset brant ned til grunnen i to katastrofale branner på 1690-tallet; den eneste bygningen som ble bevart, var Banqueting House, som ikke var bygd ennå i tudortiden.

Navnet «Catherine» ble stavet på flere forskjellige måter – Catherine, Katharine, Katryn og Kateryn – det var den siste stavemåten dronningen brukte i sin signatur. Jeg har imidlertid brukt det mer vanlige, moderne Catherine.*

* I Norge er det tradisjon for å bruke norske navn på utenlandske dronninger (og konger). I denne oversettelsen staves navnet derfor Katarina. O.a.

FREMTREDENDE PERSONER

og deres posisjon i det politisk-religiøse spektrum

I denne romanen er det et ualminnelig stort antall personer som har levd i virkeligheten, selv om skildringen av deres personlighet naturligvis er min.

Kongefamilien

Kong Henrik VIII

Prins Edward, alder 8, tronarving

Lady Mary, alder 30, sterkt tradisjonalistisk

Lady Elizabeth, alder 12–13

Dronning Katarina Parr

Katarina Parrs familie, alle reformister (se også slektstavlen)

Lord William Parr, hennes onkel

Sir William Parr, hennes bror

Lady Anne Herbert, hennes søster

Sir William Herbert, hennes svoger

Medlemmer av kongens geheimeråd

John Dudley, Lord Lisle, reformist

Edward Seymour, jarl av Hertford, reformist

Thomas Cranmer, erkebiskop av Canterbury, reformist

Thomas, Lord Wriothesley, lordkansler, ingen sterk oppfatning

Sir Richard Rich, ingen sterk oppfatning

Sir William Paget, statsrådssekretær, ingen sterk oppfatning

C.F. Sansom

Stephen Gardiner, biskop av Winchester, tradisjonalist

Thomas Howard, hertug av Norfolk, tradisjonalist

Andre

William Somers, kongens narr

Jane, narr for dronning Katarina og Lady Mary

Mary Odell, dronningens hoffdame

William Cecil, senere førsteminister for dronning Elizabeth I

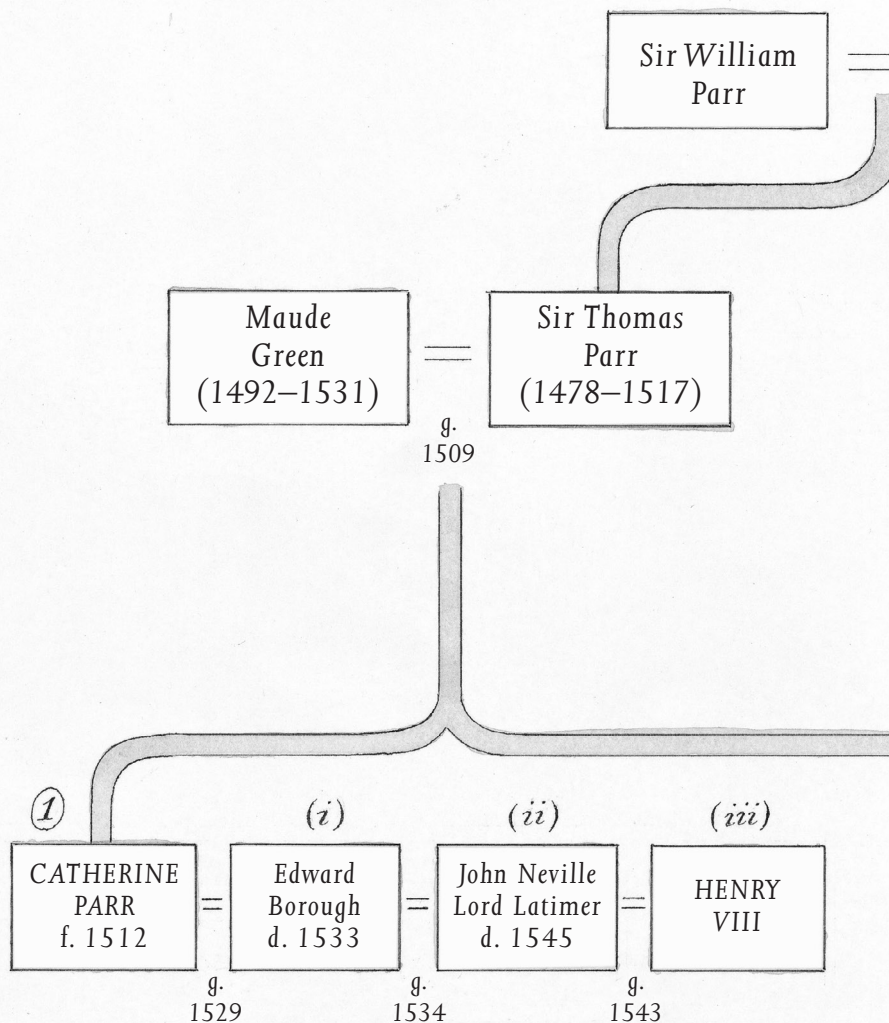
Sir William Walsingham

John Bale

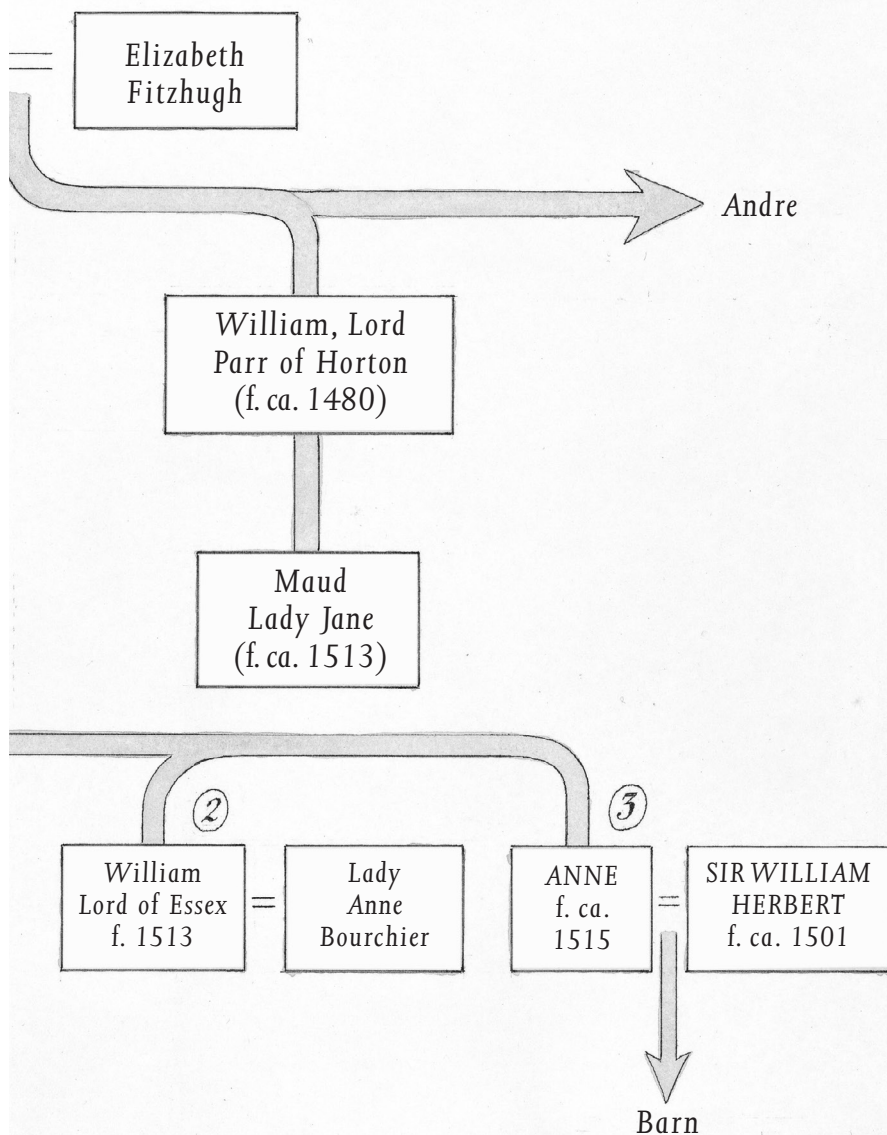
Anne Askew (Kyme)

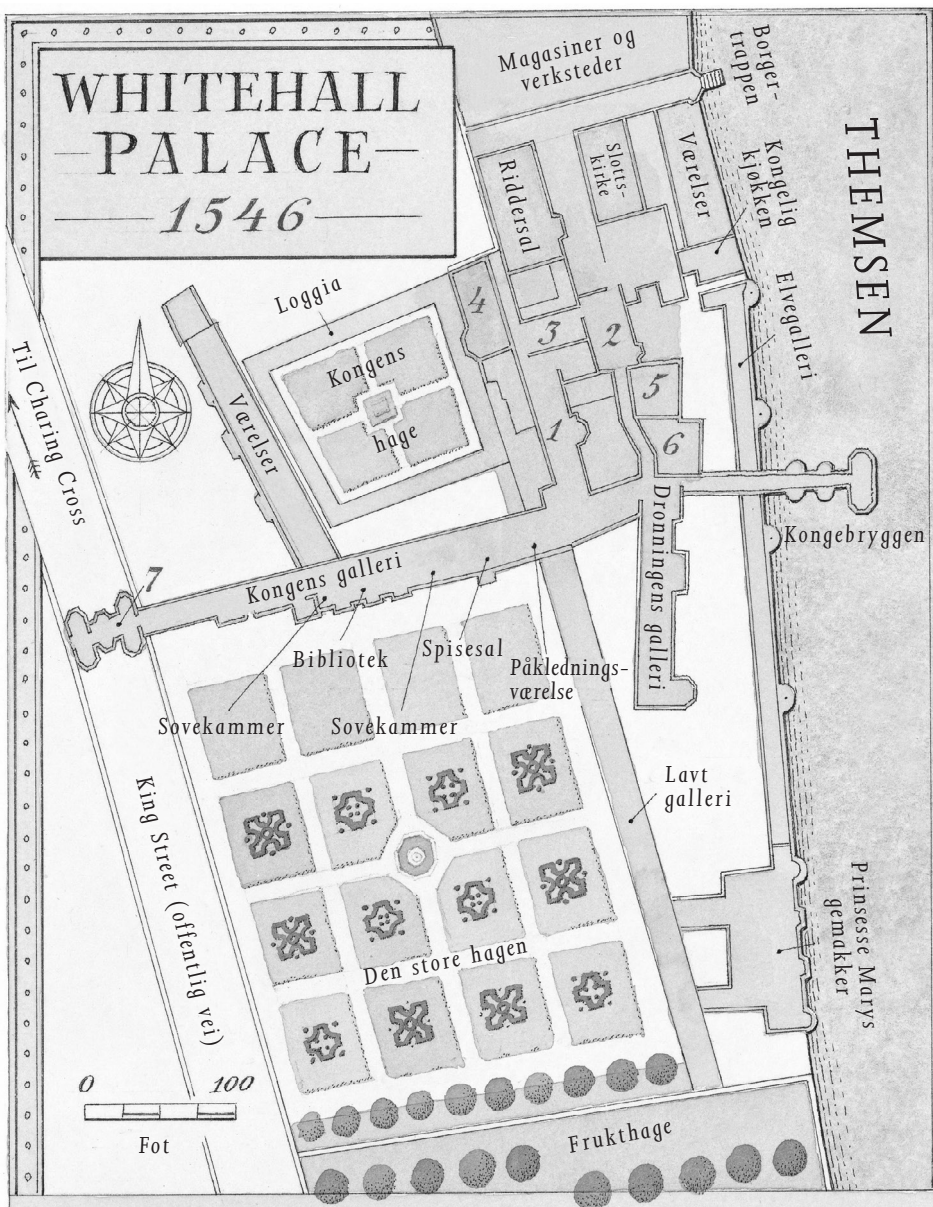
KLAGESANG

KATARINA PARR

FORKORTET STAMTRE

1 Kongens private salong

2 Dronningens audiensværelse

3 Kongens audiensværelse

4 Kongens vaktkammer
(Riddersalen over)

5 Dronningens private salong

6 Dronningens sovekammer

7 Holbein-porten (også kalt Great Gate)
(Kongens hemmelige arbejdsværelse over)

KAPITTEL I

Jeg ønsket ikke å være til stede ved kjetterbrenningen. Jeg har aldri likt slike ting som bjørnehissing engang, og dette dreide seg om at fire levende mennesker, et av dem en kvinne, skulle brennes på bålet for å ha benektet at Kristi legeme og blod var til stede under messen. Så dypt var vi sunket i England under den store kjetterjakten i 1546.

Jeg var blitt tilkalt fra mitt kontor i Lincoln's Inn av skattmester Rowland. Til tross for at jeg var medlem av hodelinsordenen og dermed hadde høyeste rang som sakfører, mislikte mester Rowland meg. Jeg tror han fremdeles bar nag til meg etter den gangen for tre år siden da jeg – med god grunn – hadde krenket hans stolthet. Det røde murverket i bygningene på alle sider skinte i sommersolen da jeg gikk over gården og utvekslet hilsener med andre sakførere i svarte kapper som gikk frem og tilbake. Jeg kikket opp på Stephen Bealknaps værelser, han var min gamle fiende både i og utenfor rettssalen. Vinduslemmene var slått for vinduene hans. Han hadde vært syk siden begynnelsen av året og var ikke blitt sett utendørs på flere uker. Noen sa at han var døden nær.

Jeg gikk til skattmesterens kontor og banket på døren. En skarp stemme ba meg komme inn. Rowland satt bak skrivebordet i det rommelige værelset, hvor veggene var dekket av reoler med tykke juridiske bøker, som en demonstrasjon av hans rang. Han var gammel, over seksti, radmager, men hard som eik, med et smalt, furet, morskt ansikt. Han hadde et langt hvitt skjegg som hang i to spisser i samsvar med gjeldende mote, var omhyggelig kjemmet og rakk halvveis nedover silkedoubleten hans. Han satt og skar en ny splitt på gåsefjærpenner sin og så opp da jeg kom inn. Fingrene hans var, som mine, svartflekete av mange års arbeid med blekk.

«Måtte Gud gi Dem en god morgen, mester Shardlake,» sa han med den skarpe stemmen sin og la fra seg kniven.

Jeg bukket. «I like måte, skattmester.»

Han vinket i retning av en krakk og så strengt på meg.

«Går det godt med forretningene?» spurte han. «Mange saker på listen i høstterminen?»

«Mange nok, mester.»

«Jeg hører at De ikke lenger får oppdrag fra dronningens sakfører.» Han snakket lett henslengt. «Ikke i året som er gått.»

«Jeg har nok av andre saker, mester. Og mitt arbeid i begjæringsretten holder meg travelt besjeftiget.»

Han nikket én gang. «Jeg hører at dronning Katarinas embetsmenn er blitt utspurt av geheimerådet. På grunn av kjetterske oppfatninger.»

«Ryktene vil ha det til det, ja. Men det er så mange som er blitt avhørt de siste månedene.»

«Jeg har sett Dem oftere til messe i kollegiekapellet i det siste.» Rowland smilte sardonisk. «Tuter med ulvene? Klok politikk i disse urolige tider. Gå i kirken, avholde seg fra kontroversielle uttalelser, følge kongens ønsker.»

«Ja visst, mester.»

Han tok den kvessede fjærpenne og spyttet på den, så gned han den med en klut. Han så opp igjen og stirret mer intenst på meg. «De har hørt at madam Anne Askew er dømt til å brennes på bålet sammen med tre andre fredag om en uke? Den sekstende juli?»

«Hele London snakker om det. Noen sier at hun ble torturert i Tower etter dommen. Merkelig.»

Rowland trakk på skuldrene. «Folkesnakk. Men kvinnen laget sensasjon på feil tidspunkt. Forlot mannen sin og dro til London for å preke oppfatninger som står klart i motstrid til kongens seks trosartikler. Nektet å avsverge sin tro, kranglet offentlig med dommerne.» Han ristet på hodet, så lente han seg frem. «Kjetterbrenningen kommer til å bli et fantastisk syn. Ingen har sett maken på år og dag.

Kongen vil at folk skal se hva kjetteri fører til. Halve geheimerådet vil være der.»

«Ikke kongen?» Det hadde gått rykter om at han kanskje ville være til stede.

«Nei.»

Jeg husket at Henrik var blitt alvorlig syk denne våren; han hadde knapt vært å se siden.

«Hans Majestet ønsker representanter fra alle London-laugene.» Rowland gjorde en pause. «Og sakførerkollegiene. Jeg har besluttet at De skal gå dit for å representere Lincoln's Inn.»

Jeg stirret på ham. «Jeg, mester?»

«De påtar Dem færre sosiale og seremonielle plikter enn De burde i og med Deres rang, mester Shardlake. Ingen later til å tilby seg å gjøre dette, så jeg har måttet ta en beslutning. Jeg mener det er på tide at De stiller opp.»

Jeg sukket. «Jeg er klar over at jeg har tatt lett på slike plikter. Jeg skal gjøre mer hvis De ønsker det.» Jeg trakk pusten dypt. «Men ikke dette, om jeg må be. Det vil bli forferdelig. Jeg har aldri sett en kjetterbrenning, og jeg ønsker ikke å se noen.»

Rowland vinket avfeiende. «De er for bløtaktig. Rart av en bonde-sønn. De har sett henrettelser, det vet jeg. Lord Cromwell tvang Dem til å være til stede ved halshuggingen av Anne Boleyn da De arbeidet for ham.»

«Det var ille. Dette vil bli verre.»

Han trommet med fingertuppene på et ark på skrivebordet. «Dette er anmodningen om at jeg skal sende noen som kan være til stede. Undertegnet av kongens sekretær, Paget selv. Han må ha svaret i hende i kveld. Jeg beklager, men jeg har besluttet at det blir Dem.» Han reiste seg som tegn på at samtalen var over. Jeg reiste meg og bukket på nytt. «Takk for at De tilbyr Dem å gå mer opp i kollegiets plikter,» sa Rowland, mild i stemmen igjen. «Jeg skal se hvilke andre» – han nølte – «aktiviteter som kan dukke opp.»

Den dagen da kjetterbrenningen skulle finne sted, våknet jeg tidlig. Den var berammet til klokken tolv, men jeg følte meg for tungsindig og melankolsk til å gå på kontoret. Punktlig som alltid kom min nye hovmester Martin Brocket med rent lintøy og en mugge med varmt vann til soverommet mitt klokken syv, og etter å ha ønsket meg god morgen la han frem skjorten, doubleten og sommerkappen min. Han var alvorlig, stille og ærbødig som alltid. Siden han og hans kone Agnes hadde kommet til meg i vinter, hadde husholdningen gått som en klokke. Gjennom den halvåpne døren kunne jeg høre Agnes be gutten Timothy huske på å hente noe friskt vann senere, og tjenestepiken Josephine om å skynde seg med frokosten så bordet mitt kunne bli ferdig dekket. Tonen hennes var lett, vennlig.

«Enda en fin dag, min herre,» tillot Martin seg å si. Han var i førtiårene, med glissent lyst hår og et pregløst ansikt.

Jeg hadde ikke fortalt noen i husstanden om at jeg skulle være til stede ved kjetterbrenningen. «Ja, Martin,» svarte jeg. «Jeg tror jeg vil arbeide hjemme i formiddag og gå på kontoret i ettermiddag.»

«Utmerket, min herre. Frokosten Deres er straks ferdig.» Han bukket og gikk ut.

Jeg sto opp og ynket meg over en krampe i ryggen. Jeg hadde heldigvis færre av dem nå, siden jeg fulgte min venn Guys øvelser trofast. Jeg skulle ønske jeg kunne finne meg til rette med Martin, men selv om jeg likte hans kone, var det noe i den kjølige, stive formaliteten hans jeg aldri hadde følt meg trygg ved. Mens jeg vasket ansiktet og tok på meg en ren linskjorte som duftet av rosmarin, irettesatte jeg meg selv for min urimelighet, for det var opp til meg som husbond å ta initiativet til et mindre formelt forhold.

Jeg studerte ansiktet mitt i stålspeilet. Flere rynker, tenkte jeg. Jeg hadde fylt fireogforti den våren. Et rynket ansikt, grånende hår og pukkelrygg. Siden skjegg var slik på moten nå – min assistent Barak hadde nylig anlagt et pent brunt – hadde jeg forsøkt meg med et kort

skjegg et par måneder før, men liksom håret var det blitt gråsprengt, noe jeg syntes var ukledelig.

Jeg så ut gjennom vinduet på hagen, hvor jeg hadde latt Agnes sette opp noen bikuber og anlegge en urtehage. Det fikk hagen til å se penere ut, og urtene duftet søtt og var samtidig til nytte. Fuglene sang og biene summet rundt blomstene, alt var lyst og fargerikt. For en dag å lide en grusom død på for en ung kvinne og tre menn.

Jeg vendte blikket mot et brev på nattbordet. Det var fra Antwerpen, i De spanske Nederlandene, hvor min nitten år gamle myndling Hugh Curteys bodde og arbeidet for de engelske kjøpmennene der. Hugh var tilfreds nå. Planen hadde opprinnelig vært å studere i Tyskland, men min myndling hadde i stedet slått seg ned i Antwerpen og til sin overraskelse oppdaget at han var interessert i kledehandel, især i å oppspore og vurdere sjeldne silkestoffer og nye tekstiler, som bomull som begynte å komme inn fra Den nye verden. Hughes brev var fulle av glede over arbeidet og over den intellektuelle og sosiale friheten i den store byen; messene, debattene og opplesningene i retorikk-kamrene. Selv om Antwerpen var en del av Det tysk-romerske rike, skred ikke den katolske keiser Karl V inn mot de mange protestantene som bodde der – han våget ikke å bringe den flamske bankvirksomheten som finansierte krigene hans, i fare.

Hugh snakket aldri om den dystre hemmeligheten vi delte fra den gangen vi møttes forrige år, alle brevene var holdt i en munter tone. Men i dette fortalte han om et antall engelske flyktninger som var kommet til Antwerpen. *«De befinner seg i en elendig forfatning og bønnfaller kjøpmennene om hjelp. De er reformister og radikalere som frykter for at de skal bli fanget i det nettet av forfølgelse som de sier biskop Gardiner har kastet over England.»*

Jeg sukket, tok på meg kappen og gikk ned for å spise frokost. Jeg kunne ikke somle mer, jeg måtte komme i gang med denne skrekkelige dagen.